

1. LÄHTÖKOHTA

Etelä-Savon kulttuuriperinnön merkittävä osa ovat kalliomaalaukset. Suomen ja Pohjoismaiden laajin kalliomaalauskeskus sijaitsee Ristiinassa ja Astuvansalmi on Suomen tunnetuin kalliomaalauskohte. Ristiinan sijainti alueella, josta on löytynyt eniten kalliomaalauksia Suomessa, tukee kalliotaidekeskuksen perustamisesitystä. Museovirasto suhtautuu myönteisesti Ristiinan kuntaan keskuksen perustamispaikkana.

Esiselvityshankkeen tavoite on selvittää, onko esitettyyn kalliotaidekeskuksen perustamiseen Ristiinaan edellytyksiä. Samalla tutkitaan, olisiko toimintamallina valtakunnallinen tieto- ja matkailukeskus, maakunnallinen matkailukeskus vai paikallinen keskus.

Ristiinan kalliotaidekeskuksen perustamista koskeva esiselvityshanke on tulosta Ristiinan kunnan ja Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen Mikkelin yksikön vuosina 2001–2002 laatiman Ristiinan matkailun- ja elintarvikeyrityksen kehittämishankkeesta. Sen loppuraportissa esitettiin kalliotaidekeskuksen perustamista Ristiinaan, osana Etelä-Savon kulttuuriklusteria – Olavinlinna, Retrettiä, Lustoja, Kenkäveroa ja Taidekeskus Salmelaa.

Esiselvityksen toteutuksen mahdollisti tämän kehityshankkeen hyväksyntä Itä-Suomen tavoite 1 – ohjelmaan kuuluvaksi ja Etelä-Savon kehiksestä rahoitettavaksi (ohjelmakohta: 4.1 Osaamisen ja koulutuksen rakenteiden kehittäminen). Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 32.500 € Kansallinen rahoitusosuus 6.500 € avustusta EU:n osarahoituksena aluekehitysrahastosta (EAKR) 16.250 € ja kuntarahoitusosuus 9.750 € Avustusten osuus hankkeen kustannuksista on 70 %. EU:n osarahoituksen osuus hankkeen julkisesta rahoituksesta on 50 %.

Esiselvityksen tekijäksi palkattiin ajalle 1.12.2003- 30.6.2004 dipl.ekon. Janice Franck.

Ristiinan kalliotaidekeskuksen esiselvityksen toteutumisesta kuuluu suuri kiitos kaikille rahoittajatahoille sekä ohjausryhmän jäsenille, muille asiantuntijoille sekä vierailukohteiden isännille ja emännille, jotka esiselvityksen ajan ovat avustaneet ja tukeneet esiselvityksen tekijää. (liite 1)

2. JOHDANTO

Suomeen perustettavaan kalliotaidekeskukseen on alan asiantuntijatahojen mukaan selkeä tarve. Kalliotaiteen tutkimustyötä Suomessa on edistettävä ja alan tutkijoille on luotava toimivat puitteet, jotta tutkimustyö tehostuu.

Suomalaiset alan tutkijat on saatettava yhteen maailmalla laajasti tällä alueella toimivien tutkimuslaitosten ja tutkijoiden kanssa. Kalliotaide on erittäin laaja tieteen alue ja ilmiönä yleismaailmallinen. (Liite 3)

Nuoria saadaan kiinnostumaan kalliotaitteen ja siihen liittyvien osa-alueiden opiskelusta ja sittemmin tutkimustyöstä nostamalla Suomessa kalliotaitteen arvostusta tieteenalana ja mahdollistamalla kalliotaitteesta tehtävää tutkimustyötä sekä lisäämällä kansainvälistä tiedonvaihtoa alalta.

Ihminen on yhä enenevässä määrin kiinnostunut menneisyydestään. Tietoa on siten myös jaettava laajalle yleisölle, maallikolle, ymmärrettävässä ja mielenkiintoisessa muodossa.

Yksi kalliotaidekeskuksen toiminnan tärkeimmistä tavoitteista on löytää ”kultainen keskite”, pyrkimyksenä yhdistää tutkimus / tiede tämän päivän yleisön vapaa-ajan kulutustuotteeksi.

Näiden tavoitteiden onnistumiseksi on perustettava **valtakunnallinen kalliotaidekeskus**.

Tälle keskukselle **Ristiina on paikkakuntana erinomainen**.

- Ristiina sijaitsee alueella, josta on löydetty, paitsi Pohjoismaiden laajimmat Astuvansalmen kalliomaalaukset, myös eniten kalliomaalauksia (liite 2).
- Ympäröivä järviluonto on säilynyt, maankohoamisen aiheuttamaa vedenpinnan korkeuden muutosta lukuun ottamatta, täysin alkuperäisenä.
- Ristiinaan on hyvät liikenneyhteydet ja 250km:n säteellä sijaitsee niin Helsinki kuin moni muu tärkeä asutuskeskus. Mainittakoon, että Ristiinaan pääsee myös vesitse keskustaan asti.
- Ristiina on ollut yhtäjaksoisesti asutettuna kivikaudelta asti. Kulttuuriperintö alueella on vahva.
- Ristiinassa on erittäin monipuolinen palvelutarjonta sekä korkea palvelutaso. Vahvistavia ja tukevia tekijöitä ovat seudullinen yhteistyö sekä Mikkelin läheisyys.
- Ristiina on vapaa-ajan asukkaiden sekä matkailijoiden suosiossa. Niin matkailun kuin kesäasutuksen kehittämiseen Ristiinassa panostetaan vahvasti. (liite 4 tiivistelmä Ristiinan matkailunkehittämissuunnitelmasta 2005–2012)

Pohjoismaiset kalliotaidekeskukset ovat laajasta kalliotaitteeseen liittyvistä kehitysalueista valinneet toimintakonsepteikseen kalliotaitteen suhteessa luontoon.

Ristiinan kalliotaidekeskuksen näyttelytoiminnassa keskitytään viestinnän ja kädentaitojen kehitykseen kalliotaitteessa kivikaudelta nykyaikaan. Näin Ristiinan Kalliotaidekeskus painottuu eri näkökulmaan verrattuna muihin pohjoismaisiin kalliotaidekeskuksiin.

Pääasialliset syyt konseptin valintaan:

- Monet tutkijat mieltävät kalliotaiteen viestinnäksi, ja viestinnän kehitys jatkuu voimakkaana.
- Kädentaidot ovat olleet kivikaudelta asti yhteisöille elintärkeitä ja jatkuvassa kehityksessä.
- Viestintä ja kädentaidot liittyvät ihmisen kehityskaaressa luontaisesti yhteen.
- Suomalaisten tunnettuus maailmalla muotoilun ja kädentaitojen eri alueilla.
- Ristiinassa on perinteikäs ja yhä elävä ja kehittyvä käsityötaito ja – yrittäjäyys.
- Viestinnän monimuotoisuus ja suomalaisten tunnettuus ja arvo maailmalla viestinnän kehityksessä.
- Mikkeliin keväällä valmistuvan Mikpolin informaatio- ja mediateknologian (IMT) keskus.

Valtakunnallisen kalliotaidekeskuksen perustamiseen ja menestyvän toiminnan ylläpitämiseen on Ristiinan kunnassa kaikki edellytykset.

Kalliotaidekeskuksen toiminnan rahoitus pitää saada laajapohjaiseksi. Tällaiset keskuksat, museot tai muut vastaavanlaiset, joissa tutkimus ja tiede ovat pohjana, ja yleisölle suunnatut toimet ovat osa tämän toiminnan rahoitusta, eivät ole itsensä kantavia. Perustamisvaiheessa tarvitaan EU-osarahoituksen lisäksi kansallista, alueellista, kunnallista ja yksityistä rahoitusta. Toiminnan lähdettyä käyntiin suoran oman rahoituksen osuus pitää kasvaa kattamaan mahdollisimman suuren osan ns. perustoiminnan kuluista.

Laajaa rahoituspohjaa tukee myös:

- Perustettava toiminta on yhteiskuntahyödyllinen.
- Kalliotaidekeskus on, maailmanlaajuisesti katsoen, merkittävän tiedealan toimintaa tukeva.
- Valtakunnallinen kalliotaidekeskus tukee vahvasti matkailua ja sen myötä matkailutulon myönteistä kehitystä.
- Keskuksen toimintaan pohjautuvan kulttuurikehittämisen työllistävä merkitys.

3. MIKSI PERUSTAA KALLIOTAIDEKESKUS SUOMEEN?

- **Kalliotaide on kulttuuri- ja uskontohistoriallinen dokumentti.**
- **Suomen kalliotaiteessa on ainutlaatuista omaleimaisuutta.**
- **Suomessa tutkimustyö kalliotaiteesta on alkutekijöissään.**

Muissa Pohjoismaissa ja maailmalla on jo toimivia kalliotaidekeskuksia, joiden myötä kalliotaide näissä maissa on saanut enemmän julkisuutta ja tutkimustyö on järjestelmällistä ja aktiivista. Tämän myötä tutkijoiden välinen yhteistyö ja kontaktipito on myös läheisempää ja luontevampaa. Lisäksi näistä keskuksista jaettavasta tiedosta pääsee osalliseksi myös laaja yleisö.

Tutkimustyö Suomessa on alkutekijöissään, vaikka kalliotaide on kulttuuri- ja uskontohistoriallinen dokumentti. Lisäksi maamme kalliotaiteessa on ainutlaatuista omaleimaisuutta niin kuvioden kuin tekotapojen suhteen verrattuna muihin pohjoismaihin. Historian kehityksen kannalta olisi todella merkittävää tutkia syitä tähän.

Kalliotaide on äärimmäisen vanha ilmiö, joka on alkanut tämän päivän otaksumien mukaan 40 000 vuotta sitten ja jatkunut yhtäjaksoisesti tähän päivään asti. Kalliotaide on globaali ilmiö ja maailmalla arvostettu tutkimusalue. Kalliotaidetutkimus ansaitsisi arvonantoa myös Suomessa, vakaan paikan maassamme tehtävässä tutkimustyössä. Edellytyksenä järjestelmälliselle ja aktiiviselle tutkimustyölle on kuitenkin asialliset ja toimivat puitteet.

On perustettava keskus, joka ohjaa tutkijat ja tutkimuksen yhteen, aktivoi tutkimustyötä, ja jonka kautta saadaan jaettua tietoa laajalle yleisölle, tämän päivän kuluttajien tarpeita vastaavalla tavalla.

Kalliotaiteen ollessa globaali ilmiö, maailman eri kohteiden tullessa yhä suuremmalle ihmismäärälle helposti saavutettaviksi sekä tutkijoiden ja tieteen teiden kulkiessa yhä enemmän ”rajattomasti”, osoittaa selvästi, että Suomeen perustettavan kalliotaidekeskuksen on oltava tiiviissä yhteistyössä kansainvälisten keskusten ja alan instanssien kanssa toimiva **Valtakunnallinen kalliotaidekeskus**. Näin saadaan rakennettua toiminnalle tarpeeksi laaja tieto-taito- pohja ja toiminnan rahoitukseen tarpeeksi monipuoliset kanavat.

Valtakunnallisella kalliotaidekeskuksella saavutetaan myös tarpeeksi laaja yleisö, joka haluaa tietoa menneisyydestä, samalla saaden elämyksiä nykyhetkeensä. Monipuolisessa keskuksessa matkailijat kokevat vietetyn, yhä lyhenevän vapaa-aikansa, aidosti hyvän olon tuotteena. Tästä he ovat valmiita maksamaan, näin antaen oman osuutensa tutkimustyön ylläpitämiseen.

3.1 MIKSI VALTAKUNNALLINEN KALLIOTAIDEKESKUS SOPII JUURI RISTIINAAN?

Kalliotaidekeskuksen perustamiselle löytyy vahvoja perusteluita:

- Saimaan alueen tärkeys viimeisen jääkauden jälkeisessä kulttuurin kehityksessä
- Ristiina sijaitsee alueella, josta on löytynyt tähän mennessä eniten kalliomaalauksia
- Ristiinassa sijaitseva Astuvansalmi kuuluu Pohjois-Euroopan suurimpiin kalliomaalauksiin. Seinämästä on tunnistettu yli 80 kuviota.
  - Kuvioista erityistä mielenkiintoa ovat herättäneet kaksi naiskuviota, joista toisella on jousi kädessään (‘Astuvansalmen Artemis ’), sekä sarvipäiset ihmiset ja sydänpisteiset hirvet.
  - Mahtavan Astuvansalmen kallion muoto on erikoinen muistuttaen ihmiskasvoja.
  - Meripihkakorulöydöt, jotka on tehty Astuvansalmen kalliomaalausten edustalta, ovat erittäin harvinaisia
- Astuvansalmen lähetyvillä lisäksi Uittamonsalmen kalliomaalaukset
- Kivikaudelta asti melko muuttumattomana säilynyt, vaikuttava ja upea järviluonto.
- Seutu on ollut yhtäjaksoisesti asuttu sitten jääkauden loppumisen
- Ristiina on hyvin saavutettavissa maitse ja vesitse, sekä sopivalla etäisyydellä niin pääkaupungista kuin muistakin isommista asutuskeskuksista, myös Pietarista.
- Ristiinassa on toimivat majoitus- ja matkailupalvelut ja seudullinen yhteistyö vahvistaa eri matkailullisia toimintoja
- Ristiinassa on hyvin toimivat ja monipuoliset peruspalvelut

3.2 ASTUVANSALMEN KALLIOMAALAUUS:

Astuvansalmen kalliomaalaus ajoitetaan Saimaan vesistöhistorian avulla. Maankohoamisen johdosta Saimaan vesistöaltaalla on ollut kaikkiaan kolme eri lasku-uomaa. Ennen viimeisimmän uoman eli Vuoksen puhkeamista (n. 3 800 eKr.) vain kaikkein ylimpänä olevien maalauskuvioiden kohta on voinut olla vedenpinnan yläpuolella. Vuoksen puhkeamisen jälkeen vesi laski nopeasti 2,5 metriä.

Noin tuhat vuotta Vuoksen puhkeamisesta kalliomaalauksien alla oleva terassi paljastui veden alta. Astuvansalmen kalliomaalauksen kuviot ajoittuvat siten Vuoksen puhkeamisen jälkeiseen aikaan, noin 3 800 – 2 200 eKr. Maalaukset ovat siis kivikaudelta. Niiden säilymiseen ovat vaikuttaneet suotuisat olosuhteet, ja aikojen kuluessa on maalausten päälle kalliosta kiteytynyt pioksidia maalausten läpinäkyväksi suojaiksi.

3.3 MUSEOVIRASTON LAUSUNTO ASTUVANSALMEN KALLIOMAALAUKSISTA:

Astuvansalmen kalliomaalaukset ovat täysin alkuperäisessä asussaan.

Ympäröivä järviluonto on säilynyt maankohoamisen aiheuttamaa vedenpinnan korkeuden muutosta lukuun ottamatta täysin alkuperäisenä.

Astuvansalmen kalliomaalaus on koko pohjoisen havumetsävyöhykkeen pyyntikulttuurialueen laajin ja monipuolisin kalliomaalaus ja kauan käytössä ollut keskeinen kulttipaikka.

3.4 KIINNOSTAVATKO KALLIOMAALAUKSET JA KIVIKAUSI IHMISIÄ?

- Nykyaikaistunut maailma on tuonut mukanaan myös sosiaalisia ongelmia. Tämä on tuonut mukanaan toiveen vakaudesta, kokonaisvaltaisuudesta ja autenttisuudesta. Ihminen hakee tänä päivänä aitoutta niin kohteista kuin ihmisistä, eikä vähiten historiasta.
- Ihmisillä voimistuvat kulttuuritarpeet ja älylliset tarpeet sekä tietohakuisuus ihmiskunnan menneisyydestä, josta haetaan turvaa tämän päivän maailman turvattomuuteen ja nopeitempouteen.

Matka 2004 messuilla, jossa Ristiina oli mukana Mikkelin seudun yhteisosastolla, toteutettiin henkilökohtainen haastattelu aiheesta. Haastatteluun osallistui 187 messukävijää, joista 185:n vastaukset hyväksyttiin kyselyn lopputulokseen. Noin puolet haastatteluista tehtiin ammattilaispäivinä ja toinen puoli yleisöpäivinä. Kysymyksiä oli taustatietojen lisäksi 10 kpl. Haastattelun otos on liian pieni ollakseen tilastollisesti merkittävä, mutta tarpeeksi suuri antaakseen osviittaa aiheesta kalliotaidekeskuksen esiselvitystä varten.

Taustatiedoissa kartoitettiin myös haastateltavien tietoisuus Ristiinana sijainnista, mikä antoi tuloksen, että 71,9 % osasi paikantaa Ristiinan oikein.

Haastattelun kysymyksiä ja vastauksia:

”Mitä teille tulee mieleen kuullessanne sanan kalliotaide?”

Lähes kaikki käsittivät sanan liittyvän kalliomaalauksiin ja yli 30 vastausta käsitti suoranaisesti sanan kalliomaalaukset. Jotkut vastaajat ilmaisivat nimen Astuvansalmi, kun taas toiset viittasivat lähinnä ulkomailta löydettyihin maalauksiin. Poikkeavia vastauksia olivat mm. kallioon louhittu taide, kalliomaterialista tehty taide, kiviveistokset ja graffiti.

Prosentuaalisesti miehet osasivat naisia paremmin liittää kalliotaiteen kalliomaalauksiin, tai vielä tarkemmin joko Ristiinaan tai itse Astuvansalmen maalauksiin.

” Oletteko kuulleet tai mitä tiedätte Astuvansalmen kalliomaalauksista?”

Kuullut oli 54,1 %, ei kuullut 44,3 %, epävarmoja 1,6 %.

” Oletteko käyneet kyseisessä kohteessa?”

83,2 % ilmoitti, että eivät, mutta miehistä 92,6 % ja naisista 98,0 % ilmaisi olevansa kiinnostuneita käymään paikan päällä. Jotkut kertoivat, että vierailua oli jo suunniteltu ja kertoivat myös ajankohdan.

Astuvansalmella käyneistä suurin osa oli käynyt kerran. Löytyi kuitenkin vastaajia, jotka olivat käyneet kymmeniä kertoja. Vastaajilta, jotka olivat käyneet kohteessa, kysyttiin **millainen mielikuva heille kohteesta jäi**. Suurimmaksi osaksi vastauksissa ilmaistiin myönteisiä mielikuvia. Miehet kiinnittävät enemmän huomiota kalliomaalauksen ympäristöön (reitti, kuvat opasteet jne.), kun taas naiset kuvailivat mieluummin paikan luonnetta ja vaikutusta kävijään (upea, vaikuttava, mystinen jne.)

”Oletteko kiinnostuneita saamaan tietoa kalliomaalauksista, niiden syntyperästä sekä elämästä kivikaudella?”

62,3 % miehistä ja 64,7 % naisista vastasi ” Kyllä”.

4. ESIHISTORIA JA MATKAILU

(lähde: Kjell Olssen, esitelmä Pohjoismaiden Kalliotaidekonferenssissa Florössä 2.10.2003 ” Matkailunähtävyys vai museo. Menneisyys tulevaisuuden näyttämönä.”

Miten menneisyys käytetään lähtökohtana nykypäivän kokemuksille ja elämyksille?

Kaupalliset turistinähtävyydet ja museot eroavat suuresti toisistaan toimintansa arvojen suhteen, mutta millä tavalla ne oikeastaan eroavat suhteessa menneisyydestä kiinnostuneeseen yleisöön? Eiköhän ole niin, että samat säännöt pätevät historian elämysten kulutuksessa kuin muiden elämystenkin, ja että samojen pelisääntöjen mukaan on toimittava niin museoissa kuin kaupallisissa toimintakeskuksissa. On myös kyseenalaista erottaa matkailija normaaliyleisöstä tässä yhteydessä.

Nyky aikaistunut maailma on tuonut mukanaan myös sosiaalisia ongelmia. Tämä on tuonut mukanaan toiveen vakaudesta, kokonaisvaltaisuudesta ja autenttisuudesta. Myös matkailija hakee tänä päivänä aitoutta niin kohteesta kuin ihmisistä, eikä vähiten historiasta. Useasti turistikohteet ovat muiden valitsemia kohteita, jotka turistille tarjotaan näkemisen arvoisina. Tiedonkeruu eri kohteista muodostuu ensiarvoisen tärkeäksi matkailijalle. Näin rakennettuna itse kohde ei ole merkityksellisin, vaan se, että sen on esitetty olevan jokin erikoista, yhdistettynä kohteeseen esitettyyn tietoon.

Jos tieto tai viestitys on tärkeintä matkailussa eikä itse kohde, voidaan verrata eri näkökohtia tieteen tuottamassa viestityksessä ja kaupallisten toimijoiden viestityksessä. Jos matkailijalle on tärkein totuus, tieteen viestitys tukee tätä. Jos matkailijalle on tärkein elämys, totuuden hieman kärsiessäkin, kaupallisen toiminnan viestitys toimii paremmin. Matkailijan historian kiinnostus pohjautuu tämän päivän ihmisen tarpeisiin, siihen mitä hän on valmis maksamaan vapaa-aikansa kokemuksista, sekä itse historian jäänteisiin. Näin ollen, vaikka tiedonvälityksessä on otettava huomioon menneisyyden esitleminen totuuden mukaisesti, on ymmärrettävä ja huomioitava, että matkailijalle tarjottavan kokemuksen menneisyydestä on rakennettava nykypäivän tarpeita ja toiveita huomioiden. Näin kohteen aitouden muodostaa matkailija itse kokemuksestaan eikä itse kohteesta. Pääpaino on kokonaisuudessa, kerronnassa, esittelytavassa, joka annetaan tai on jo annettu etukäteen. Tällaisessa kokonaisuudessa autenttisuus on vain yksi myyntiargumentti kokonaisvaltaisemmalle elämykselle. Hyvä matkailutuote ei tarvitse mitään yhteyttä totuuden mukaiseen tietoon, vaikka useasti kuitenkin näin on, vaan se voi perustua puhtaasti hyvään mielikuvitukselliseen tarinaan. Hyvä esimerkki on Uuden Seelannin, Te Papa- kansallismuseossa oleva puhtaaseen tarinaan perustuva ”The Lord of the Rings” ja tämän samaisen tarinan ympärille muodostunut Midgard- teollisuus.

(www.tepapa.govt.nz)

Matkailija siis hakee aitoutta, mutta miten matkailija aitouden kokee. Halutaanko aidosti kokea köyhyys, lika ja esimerkiksi epämiellyttävät hajut? Halutaanko kävellä mudassa ja kokea aidosti miten aikoinaan oli? Halutaanko aidosti syödä sormin ja puoleksi härskiintynyttä, jotta eläydytään tiettyihin aikoihin? Ei varmasti! Niin kauan, kun aitous muodostuu vierailijan mielessä, nousevat esitysmuodot ja -tavat, multimedia sekä rekonstruktiot yhä tärkeämmiksi välineiksi tämän aitouden tunteen muodostamiseen.

Jorvik Viking Center ,York, Englanti, on hyvä esimerkki, miten eri ongelmat historian esitlemisessä on yritetty ratkaista nykyaikaisen viestinnän kautta. Keskuksella on iso, mittaamattoman arvokas arkeologinen kokoelma. Keskuksella on erittäin korkea tieteellinen päämäärä. Samalla sillä on suuri tarve saada tuloja, jotka voidaan saada suurelta yleisöltä, jolla on puutteelliset tiedot. Lähtökohtana oli, että ihmisillä on vaikeuksia asettaa kronologiseen järjestykseen tapahtumia, jotka ovat vanhempia kuin isovanhemmat, ja niin keskuksessa päädyttiin rakentamaan osasto, joka vie yleisön taaksepäin ajassa.

Tämä toteutettiin asettamalla kävijät autoon, joka vaikutti liikkuvan taaksepäin samalla, kun näytettiin henkilöityjä hahmoja historiasta, jotka olivat menossa eteenpäin ajassa. Muunnellessa miljoonia arkeologisia tietoja tietokoneella käsiteltäviksi, muotoon, joka oli ymmärrettävissä myös suurelle yleisölle, päädyttiin näyttelyn perustamiseen samoihin aisteihin mitä ihmiset kokevat tullessa mihin tahansa kylään. Tämä tarkoitti esimerkiksi sitä että yhtä porttia, Coppergatea, ei vain rekonstruoitu visuaalisesti, vaan kokonaisuuteen liitettiin myös hajut ja äänet. Vierailija saa kokonaisvaltaisen elämyksen.

Tämän jälkeen matkailija pääsee tutustumaan aitoon kaivaukseen, missä kaikki on jätetty paikoilleen ja tämän yhteydessä esitellään arkeologiaa ja siihen liittyvää faktatietoa. Viimeinen osa matkailijalle on kaupassa käynti, josta hän löytää mukaansa ostettavaksi niin matkamuistot kuin kokemansa menneisyyteen liittyvää kirjallisuutta.

Kaikki ei ollut aitoa, mutta tehdyssä kyselyssä 94,0 % kävijöistä oli erittäin tyytyväisiä. Kriittikkiä sitä vastoin on kohdistunut Jorvikin keskukseen arkeologien puolelta. He ovat sitä mieltä, että keskus on vuosien saatossa yhä enemmän muuntunut ”puuhamaaksi”. (lisää tietoa www.jorvik-viking-centre.co.uk)

Tiedon jakamisen ja viihteen suhde on ja tulee olemaan hienoinen ongelma tuotaessa menneisyyttä nyky maailmaan. On löydettävä kultainen keskitie, toiminta, joka jakaa tutkittua tietoa ja tämän perustalle rakennettua mielenkiintoista tarinaa tavalla, joka antaa vierailijalle aidon elämyksen, tunteen, että hänellä oli mukavaa, että hänen vapaa-aikansa oli antoisa. Ihmisen kokema elämys pohjautuu syvimmillään siihen, että elämys onkin tietyn ajanjakson aikana nautittu hyvän olo tunne, itse kohde ja siihen liittyvät asiat ovat vain väline tämän saavuttamiseen.

Tietoa ja tutkimusta tarvitaan, mutta näiden rahoittamiseksi ja keskusten ylläpitämiseksi tarvitaan menneisyydestä kiinnostuneen laajan yleisön tuomia tuloja. ”Hyvä olo” on muutettava kulutettavaksi tuotteeksi, kohteet, palvelut ja aktiviteetit on tuotteistettava.

4.1 KALLIOMAALAUKSIIN LIITTYVÄT AIHEALUEET

Muinaishistorian aikaisia kohteita pitää vaalia, suojella ja hoitaa. Varsinkin tämän tapaisista, ihmiskuntaa koskevien perintöjen olemassa olost, pitää myös suurelle yleisölle **jakaa laajasti tietoa**. Tämä on yksi kalliotaidekeskuksen tärkeimpiä tehtäviä.

Messuilla tehdyssä haastattelussa kävi selvästi ilmi, että ihmiset ovat kiinnostuneita saamaan tietoa paitsi kalliomaalauksista myös niiden syntyperästä sekä elämästä kivikaudella. Tämän kokonaisuus on jaettavissa seuraaviin aihealueisiin:

LUONTO

Keskuksen toimintaan voisi kuulua tiedon jakaminen luonnon kehityksestä kivikaudelta nykypäivään.

Toiminnan osa-alueita

- kasvit
- riistaeläimet
- kalat
- linnut
- hyönteiset

Keskuksessa jaettaisiin paitsi perustietoa näistä osa-alueista, myös tutkittua tietoa kehityksestä osa-alueiden suhteen, kuten saalistustavoista, säilytyksestä, käsittelystä ja valmistuksesta ruuaksi sekä miten raaka-aineita hyödynnettiin muuhun kuin ruokaan.

KULTTUURI

Keskus voisi tuoda vastauksia sen aikaiseen kulttuuriin liittyviin kysymyksiin.

- kivikautinen yhteisö ja toimintamuoto

- yksilön velvoitteet yhteisöä kohtaan ja edut yhteisöstä
- yhteisön liikkuvuus tai paikallisuus
- yhteisön suhtautuminen muihin yhteisöihin
- yhteisön asumismuodot ja arkielämä
- uskonnon ja rituaalien merkitys

KÄDENTÄIDOT

Keskus voisi toiminnassaan tuoda esille kädentaidot ja niihin käytetyn materiaalin ja valmistusmenetelmien kehityksen

- pyyntivälineet ja niiden valmistus
- veneiden, ahkioiden ym. liikkumisen apuvälineiden valmistus
- ruoanvalmistukseen liittyvät apuvälineet ja niiden valmistus
- työkalujen käyttö ja niiden valmistus
- vaatetukseen liittyvä materiaali ja sen valmistusmenetelmät
- korujen merkitys ja niiden valmistusmenetelmät

TAIDE

Keskus voisi keskittyä toiminnassaan kivikautiseen taiteeseen ja sen ulottuvuuteen nykypäivään.

- koristelun merkitys ja aihevalinnat
- koristelukohteet ja syyt kohteiden koristeluun
- erilaiset koristelumenetelmät
- värien käyttö, niiden valmistus ja kehitys
- esineiden muotoilun syyt ja kehitys
- äänenkäyttö ja äänien luominen, niiden käyttö ja kehitys lauluksi, musiikiksi ja instrumenteiksi

VIESTINTÄ

Maallikoiden ja monien tutkijoidenkin mielipiteet kalliomaalauksista lähinnä tapana viestiä erinäisiä tärkeitä asioita, jota voisi sanoa kivikauden ”painotuotteeksi”, antaa mielenkiintoisen aihealueen keskuksen toimintaan.

- kommunikointi yhteisössä ja sen kehitys
- yhteistyö ja kommunikointi eri yhteisöjen kesken
- uskonnollisen ja rituaalisen viestinnän syyt, muodot ja näiden kehitys
- yhteisöjen alueiden merkintä, siitä tiedottaminen ja kehitys alueiden, kuntien ja maiden muodostumiseen
- mahdollisuudet ja menetelmät kaukoviestintään ja tämän kehitys
- kommunikointi vierasmaalaisen yksilön kanssa eli eri kielten kehitys
- viestinnän apuvälineet ja niiden kehitys

Kalliotaidekeskuksen toimintaan voisi liittää kaikki mainitut aihealueet. Toimivan keskuksen edellytyksenä on kuitenkin **löytää oma konsepti**. Keskuksen menestyksen edellytyksenä on, että konsepti on tarpeeksi laaja kiinnostaakseen ja kehittyäkseen, mutta niin suppea, että se on selvästi hahmoteltavissa ja tehokkaasti käsiteltävissä. On karsittava laajasta kokoelmasta sinänsä mielenkiintoisia aihekokonaisuuksia.

Keskuksen konseptiksi on valittava aihealueet, joita keskuksen sijainnin lähiympäristö toimintoineen luontaisesti tukee, samalla kuin huomioidaan jo olemassa oleva tarjonta.

Valittavalla konseptilla on **erottauduttava muista keskuksista tai vastaavanlaisista toimijoista Suomessa.**

Lisäksi on löydettävä **konsepti, joka täydentää Pohjoismaissa jo toimivien kalliotaidekeskusten toimintaa.**

4. 2 MATKAILUN TRENDIT

(lähde: Anja Tuohino, Joensuun Yliopisto, Savonlinnan koulutus ja kehittämiskeskus)

Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset:

- kulutuksen muuttuminen yhä minäkeskeisemmäksi ja lyhytjänteisemmäksi
- massamatkailussakin pyrkimys yksilöllisyyteen
- unelmat ja tunteet kasvavat yhä tärkeämmiksi
- tarinoilla mielikuvia luova matkailu menestyy
- elämyshakuisuus ja omien rajojen hakeminen yleistyy
- palvelujen laadusta ja sisällöstä ollaan valmiita maksamaan
- palveluilta vaaditaan entistä parempaa saatavuutta
- arvo ja asennemaailma muuttumassa
- ympäristötietoisuus kasvamassa
- teemamatkailu yleistymässä
- kulttuurin merkitys vetovoimatekijänä kasvussa
- luonto ja ympäristö korostuvat vetovoimatekijöinä
- loma halutaan ”elää”
- interaktiivisuuden merkitys kasvaa
- kulttuuritarpeita, älyllisiä tarpeita sekä liikuntatarpeita tyydyttäviä aktiviteetteja kaivataan
- turvallisuus, tehokkuus ja korkea tasokkuus korostuvat keskeisinä tuotevaatimuksina
- matkailijan maailma pienenee, koko maailma on potentiaalinen kohde

Demografiset ja sosiokulttuuriset muutokset

- väestön ikääntyminen (v. 2000 joka 4.eurooppalainen oli yli 55 v.)
- seniorimatkailu kasvaa

- koulutustason ja työrakenteiden muuttuminen (mm. osa-aikatyö, pätkätyöt) näkyvät matkailun muodoissa ja lisäävät
- matkustamista
- uusi polvi kokeneita, korkeasti koulutettuja ja vaativia matkailijoita
- lyhytlomien määrä kasvaa
- matkustusajat ja –matkat lyhenevät
- naisten merkitys matkailijoina kasvaa
- vapaa-ajanmarkkinat muutitietoisempia kuin ennen

Teknologian nopea kehittyminen

- viestintäteknologian nopean kehittymisen vaikutus markkinoinnin toteuttamiseen ja jakeluteihin
- kilpailun kiristyminen globaalisella tasolla
- tulevaisuuden tuotteina älykortit, online-palvelut ,eliput jne
- internet kasvava kanava ostaa ja vertailla tuotteita ja palveluja
- verkkopalvelujen monipuolistuminen
- virtuaalitekniologia

Globalisaatio ja paikallisuus

- globalisaatio näkyy suurten toimijoiden omistusten siirtämisellä monikansallisille yrityksille
- investointipäätökset siirtyvät paikallistasolta ylemmille tasoille
- itä ja pohjoinen tulossa kiinnostaviksi matkailukohteiksi
- entinen Itä-Eurooppa erittäin vahva kilpailija jatkossa
- paikallisuuden korostuminen ja omaleimaisuus, vaarana sisäänpäin lämpiävyys
- maaseutumatkailun kasvu

Brandit ja markkinoinnin uudet ulottuvuudet

- tuotemerkkien merkitys korostuu
- erottuminen joukosta entistä tärkeämpää
- edellyttää ammattimaisempaa toteutusta
- sähköisen asiakkuuden hallinta
- teknologia mahdollistaa yksilömarkkinointia
- kohderyhmien tarkempi segmentointi
- kattoteemoina viihde, jännitys ja koulutus/oppiminen
- imagon merkitys kasvaa

Tulevaisuuden haasteet

- kilpailun kiristyminen
- kysynnän muuttuminen

- lisääntyvät odotukset
- matkailijoiden hintatietoisuus
- vallitsevien ja tulevien trendien ennakoiminen/tunnistaminen
- nopea reagointi muutoksiin
- muuttuvaan kysyntään vastaaminen
- markkinointiin ja segmentointiin panostaminen
- tuotekehitykseen panostaminen (viihde, jännittävyys ja oppiminen, yksilöllisyys)
- haasteet tuotekehitykselle, jonka oltava yhä enemmän kohdennettua ja teema-suuntautunutta
- kilpailuedun löytäminen
- innovatiivisuus ja luovuus
- kuluttajakäyttäytymisen kehityksen tunteminen

Uudet S:t

- sophistication (hienotunteisuus)
- specialisation (erikoistuminen)
- segmentation (segmentointi)
- satisfaction (tyytyväisyys)
- seduction (houkutus)

Tulevaisuuden visiot

- teemapuistoja, joissa yksilökokemuskeskuksia, ja joissa teknologia mahdollistaa ihmisten leikkimisen/pelaamisen
- robotit palvelijoina
- videopolkupyöriä, joilla voi ajaa eri maisemissa ja eri maissa
- tunto-tv, jossa voi tuntea lämmön ja jossa voi kävellä maisemissa

5. UNESCO:N MAAILMANPERINTÖ

Astuvansalmen kalliomaalaukset ovat sekä Museoviraston että ympäristöministeriön taholta esitetty opetusministeriölle otettavaksi Suomen kansalliseen aieluetteloon edelleen toimitettavaksi Unescon maailmanperintökomitealle, maailmanperintösopimuksen 11 artiklan mukaiseen aieluetteloon.

Museovirasto on esittänyt yhteensä kuusi kohdetta aielistalle. Ympäristöministeriö on esittänyt kaksi kohdetta aielistalle; Saimaa-Pielisen järvialueen, johon Astuvansalmen kalliomaalaukset sisältyvät, sekä Merenkurkun saaristoalueen. Niinpä selvitimme haastattelussamme myös ihmisten tietoisuutta liittyen tähän.

Matka 2004 haastattelussa kysymykseen ”**Oletteko kuulleet UNESCON:n maailmanperintöluettelosta?**” kokonaiset 81,1 % vastasi myöntävästi ja uskoi luetteloon pääsemisen vaikuttavan kiinnostusta ja tunnettavuutta lisäävästi sekä tuovan enemmän vierailijoita niin kotimaasta kuin ulkomailtakin.

Mutta kaikki eivät kuitenkaan nähneet kasvavan julkisuuden olevan hyväksi, vaan arvelivat tämän lisäävän kiinnostusta liikakin, jolloin kaupallisuus ja suuri vierailijamäärä katsottiin olevan kohteen haitaksi. Kohteen suojelua painotettiin useasti.

Maailmanperintösopimus

Yleissopimus maailman kulttuuri - ja luonnonperinnön suojelemiseksi on UNESCO:n vuonna 1972 hyväksymä kansainvälinen sopimus.

Huoli maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön säilymisestä tuleville sukupolville on maailmanperintösopimuksen keskeinen lähtökohta. Sopimuksen tavoitteena on eri kansakuntien ainutlaatuisen perinnön arvostuksen lisääminen ja perintöä koskevan tiedon levittäminen. Sopimus on myös pohjana kansainväliselle yhteistyölle kulttuuriperinnön pelastamiseksi, vaalimiseksi ja kunnostamiseksi silloin, kun kansalliset voimavarat eivät tehtävään riitä.

Maailmanperintöluetteloon pääseminen edellyttää kulttuuriperintökohteelta, että se on **inhimillisen luovuuden mestariteos tai poikkeuksellisen merkittävä todiste olemassa olevasta tai jo hävinneestä kulttuurista**. Uusia ehdotuksia Maailmanperintökohteiksi käsitellään Maailmanperintökomiteassa, johon jäsenmaat valitaan kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Suomi on kuullut siihen vuodesta 1997. Maailmanperintökohteet on esitelty UNESCO:n Maailmanperintökeskuksen [www – sivuilla osoitteessa www.unesco.org/whc](http://www.unesco.org/whc)

6. RISTIINAN KALLIOTAIDEKESKUS

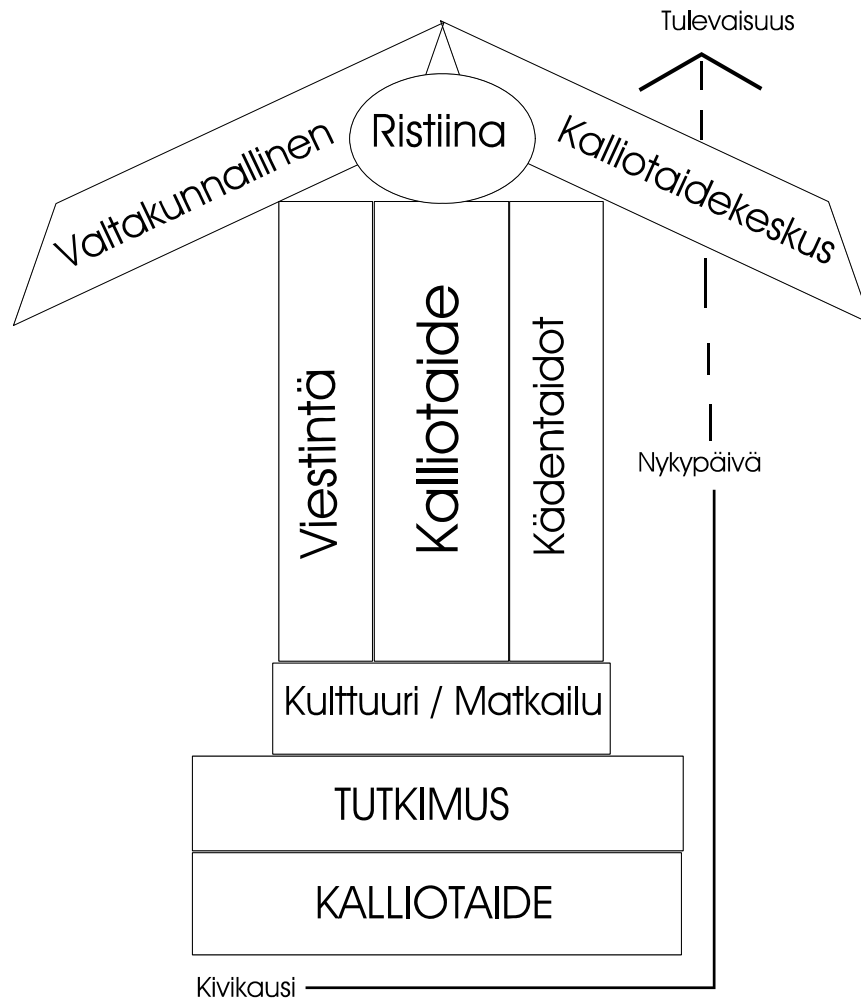
6.1 RISTIINAN KALLIOTAIDEKESKUKSEN VISIO

Valtakunnallinen kalliotaidekeskus.

Ristiinan kalliotaidekeskus on maamme johtava kalliotaiteen tutkimusta ja suojelua edistävä keskus, joka yhdistää alan tutkijat ja tutkimuksen.

Keskus jakaa alan tutkimustietoa laajalle yleisölle. Siellä esitellään mielenkiintoa herättävällä tavalla kalliotaidetta niin Suomesta kuin maailmalta. Keskuksessa esitellään myös havainnollisesti ja elävästi, nykyaikaista tekniikkaa hyödyntäen, ihmiskunnan viestinnän ja kädentaitojen kehitystä kivikaudelta nykypäivään.

Visio kuvallisesti ilmaistuna

6.2 KESKUKSEN TAVOITTEET

- valistaa vastuusta suojella maailmanperintöä
- herättää kiinnostusta kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriperintöön
- tuoda esille kalliomaalauksia osana suomalaista kulttuuriperintöä
- hyödyntää alueella olemassa olevat maalaukset
- rikastuttaa ja vahvistaa Ristiinan ja koko seutukunnan kulttuurimatkailua vahvistaen samalla myös alueen elinkeinoelämää

Tavoitteet kohderyhmittäin:

Tieto ja Tutkimus

- **tutkijat**
tarjota paikka, puitteet, tiedonjakokanava sekä olla yhdistävä tekijä alan tutkijoille ja tutkimukselle
- **opiskelijat**
tarjota paikka alan opiskelijoille, missä teoria ja käytäntö kohtaavat, ja jossa on mahdollisuus kansainvälisiin yhteyksiin ja tiedonsaantiin
- **koululaiset**
tarjota paikka, jossa historia alkaa elää mielenkiintoa herättävällä tavalla, ja joka aktiivisesti pyrkii lähentämään koulua ja tiedettä tehden tiivistä yhteistyötä, samalla kehittämällä uusia oppimismenetelmiä liittyen keskuksessa käsiteltäviin aihealueisiin
- **tiedonhaluinen yleisö**
tarjota paikka, josta saa tutkittua tietoa, niin kotimaista kuin ulkomaistakin, maallikolle ymmärrettävässä muodossa

Viihde ja Matkailu

- **kuntalainen**
paikka, jossa esitellään ja koetaan mielenkiintoisia asioita, ja joka vilkastuttaa ja värittää kylää sekä yhdistää kyläläiset monipuoliseen toimintaan niin vapaa-ajalla kuin liike-elämässäkin
- **vapaa-ajan asukas**
paikka, joka tarjoaa tapahtumia, virikkeitä ja elämyksiä kallisarvoisen vapaa-ajan nauttimiseksi, ja joka oheistoiminnoillaan vaikuttaa palveluja monipuolistavasti alueella
- **kotimaan matkailija**
paikka, josta saadaan monipuolisia elämyksiä menneisyydestä, samalla tiedostaen keskuksessa jaettavien elämysten tieteellisen taustan, jonka kautta uteliaisuuden ja oppimisen tarpeet myös tulevat tyydytetyksi
- **ulkomaanmatkailija**
paikka, josta saadaan monipuolisia elämyksiä ja tutkittua tietoa menneisyydestä ja maasta, jonka kulttuuriin ja historiaan matkailija on tullut tutustumaan, samalla näyttämällä menneisyyden kytkenät ja kehityksen suhteessa muuhun maailmaan
- **yritykset**
paikka, joka tarjoaa yrityksille erinomaiset puitteet virtuaalikeskuksineen niin kokousten pitoon kuin asiakas-/henkilökuntatapahtumien järjestämiseen

6.3 KALLIOTAIDEKESKUKSEN SISÄLTÖODOTUKSET

Matkamessuilla tehdyssä haastattelussa tähän kysymykseen annettiin seuraavanlaisia vastauksia:

”kalliomaalauksiin liittyvä opiskelu”, ”esittely kalliomaalausten aikaisesta kulttuurista”, ”tietoa kalliomaalausten tutkimustyöstä”, ”geologiaa ja arkeologiaa”, ”tietoa kalliomaalausten suojelemisesta”, ”tietoa kalliomaalauksiin liittyvistä projekteista” Selvästi eniten vastauksissa ilmeni toiveita kalliomaalausten **tiedon saannista** sekä ulkomailla että kotimaassa esiintyvistä kohteista.

Myös opaspalvelut, retket kohteelle, tietoa liittyen maalausten tulkitsemiseen sekä esitteiden ja karttojen saanti, mainittiin useaan kertaan. Mielikuvaan Kalliotaidekeskuksesta liitettiin valokuvia, maalauksia, videoita; yleensäkin sanottiin paljon visuaalisia ilmaisuja.

Keskuksen odotettiin myös olevan **yhdysorganisaatio kalliotaidetutkimukseen ja -tiedonvälitykseen liittyen**. Toivottiin näyttelyitä, luentoja ja virtuaalimatkoja.

Miesten ja naisten vastauksissa ei suuria eroja löytynyt. Eniten naisten vastaukset erosivat siinä, että toivoivat mahdollisuutta toteuttaa itse taidetta liittyen kalliomaalauksiin, mm. kiven muotoilua ja maalaamista.

6.4 KESKUS TOIMINNALLISENA YKSIKÖNÄ

Kalliotaidekeskuksen tärkein tehtävä on ainutlaatuisen perintömme, kalliomaalausten, arvostuksen lisääminen ja niihin liittyvän tutkimustiedon levittäminen. Se on **toiminnallinen keskus** näyttelyineen, seminaari-ohjelmineen ja luentosarjoineen. Keskuksen sydämenä toimii virtuaalitodellisuustekniikkaan perustuva ”matkaa menneisyyteen - huone”. Tämän nykyaikaisen tekniikan avulla päästään kokemaan niin menneisyyttä kuin tulevaisuuttakin aidon tuntuisesti. Virtuaali-matkailua voi Euroopassa jo harrastaa useassa keskuksessa, milloin avaruuteen, milloin tulevaisuuteen ja milloin esihistorialliseen aikaan.

Tekniikkaa käytetään jo usean esihistoriallisen kohteen suojeeluun. Monet historialliset kohteet on jouduttu sulkemaan vierailijoilta vierailijamäärän muodostuttua liian suureksi ja kohdetta kuluttavaksi, jopa tuhoavaksi. Pelkästään ihmisen uloshengitysilmassa on aineita, jotka on todettu aiheuttavan vahinkoa suljetummassa tilassa, kuten Espanjassa olevassa tunnetussa Altamiran kalliomaalausluolassa. Suomi on maailmalla tunnettu korkeasta tietotekniikan osaamistasosta ja lisäksi keväeseen 2005 mennessä Mikkeliin valmistuu lähes 9 000 m² kokoinen informaatio- mediateknologian (IMT) keskus. Niinpä on luonnollista kalliotaidekeskuksen toiminnassa hyödyntää vahvasti tietotekniikkaa.

Kalliotaidekeskus suojelee kohdetta ohjaamalla ihmisiä käymään keskuksessa kokemassa kalliomaalaukset. Samalla jaetaan täydentävää tietoa niin maalauksista kuin ajoista, jolloin ne tehtiin. Keskuksen kautta järjestetään maalauksille myös opastettuja retkiä. Pyrkimys on, että näin pystyttäisiin paremmin valvomaan liikkumista itse kohteella.

Virtuaalitekniikan avulla saataisiin kalliomaalausten näkeminen ja kohteen ympäröivän luonnon kokeminen myös ihmisille, jotka eivät itse kohteeseen syystä tai toisesta pääse. Esimerkiksi Astuvansalmen kalliomaalauksille vievä luontopolku ei ole kaikille mahdollinen kulkea. Monet muutkin kalliomaalaukset sijaitsevat paikoissa, jonne pääsy on hankala. Näin ollen **keskus sekä edistää kohteiden suojelua että tuo kohteet mahdollisimman laajan yleisön nautittaviksi.**

6. 5 OHEISPALVELUT

Matka 2004 messujen haastattelussa kysyttiin ” **Tarvitseeko kalliomaalauksiin nähtävyy- ja käyntikohteen mielestänne liittää oheispalveluja ja mitä nämä voisivat olla?** ” Kysymys oli tarkoituksella avoin, eli pyrkimys oli haastateltavan spontaani vastaus, hänen oma ajatuksensa siitä, missä ja minkälaiset oheispalvelut ovat tarpeellisia. Emme halunneet ohjata vastaajaa ajattelemaan oheispalveluja maalauksille emmekä myöskään esiselvittelyn alaisena olevalle kalliotaidekeskukselle.

Noin kolmasosa vastaajista oli sitä mieltä, ettei ainakaan paikanpäälle oheispalveluja tarvita. Oheispalveluja toivovat, niin naiset kuin miehet, mainitsivat yleisimmin kahvilan ja/tai ravintolan, joihin toivottiin kalliomaalauksiin liittyviä ruokia ja juomia; esimerkkeinä mainittiin ruokalistaa, jonka ruoat olisi nimetty maalausten aiheiden mukaisesti ja olutta olisi saatavilla kivituoopista. Useiden miesten mielipiteet liittyivät aktiviteetteihin. Moni heistä edellytti oheispalveluksi vierailun kalliomaalauksille osana muuta ohjelmaa, kuten vaellusta tai veneilyretkeä. Muita miesten vastauksia olivat mm. musiikki, lahjatavaramyymälä, luontoon liittyvät palvelut, oman taiteen tekemisen mahdollisuus.

Naiset kokivat miehiä useammin oheispalveluiden nykyään olevan välttämättömiä, mutta moni toivoi palvelujen pysyvän hyvin hillityissä perusasioissa. Miehiin verrattuna käymäläpalvelut olivat naisille selkeästi tärkeämpiä. Muita erityisesti naisten mainintoja olivat: oheisnäyttelyt, luennot, tietoa kohteen suojelusta ja kirjallisuusmyynti. Monet ehdotukset olivat samoja kuin miesten: hotelli, kylpylä, asuntovaunualue, eräretkiruokailu, aktiviteetit lapsille, taiteeseen liittyvää toimintaa sekä myymälä laadukkaille tuotteille.

Maalauksilla käyneistä 31,0 % piti oheispalveluja tarpeettomina ja kolme vastaajaa painotti, ettei maalauksiin pitäisi liittää mitään ”krääsää”.

Kalliomaalauksilla vierailleet tuntuivat arvostavan ympärillä olevaa luontoa ja keskittyivät itse maalausten näkemiseen. He ymmärsivät itse kohteen arvon ja sen suojelemisen tärkeyden. Kohde itsessään oli heille muodostunut tärkeämmäksi kuin sen ympärille mahdollisesti rakennettavat asiat. Näin ollen, kysyttäessä oheispalveluista, he spontaanisti ajatuksissaan ohjasivat oheispalvelut itse kohteelle ja asennoituivat kielteisesti niihin. Kuitenkin 17,0 % toivoi ruokailumahdollisuutta, kahvilaa tai ravintolaa, 28,0 % halusi informaatiota maalauksista kuten esitteitä, opasteita ja opastettua käyntiä. Parempi polku, WC, ja jäteposte mainittiin myös.

Oheispalvelujen tarjonnan sijoittaminen etäämmälle itse kohteesta koettiin myös kohteessa vierailiiden keskuudessa myönteisemmin, ja tällöin vastaukset olivat muiden kanssa yhteneväiset.

Haastattelun vastausten perusteella oheispalveluja sekä toivotaan että koetaan välttämättöminä, mutta niitä ei haluta itse kalliomaalausten luo.

6. 6 KESKEISET TOIMIJAT

Luonto

Suomen Metsämuseo ja metsätietokeskus Lusto sijaitsee Punkaharjulla ja kertoo olevansa todellinen metsäkulttuurin monitoimitalo. Laaja perusnäyttely kertoo havainnollisesti, millä tavalla metsästä on eletty eri aikoihin Suomessa. Työnäytökset, työpajat, elokuvat ja erilaiset tapahtumat kertovat historiasta jakaen sukupolvien perinnettä, luoden samalla uutta metsäkulttuuria. Metsämuseona Luston tehtävänä on metsäkulttuurin kerääminen, tallentaminen, tutkiminen ja esilletuominen.

Oskari-Linnansaaren luontokeskus, entiseltä nimeltään Järviluonnonkeskus, sijaitsee Rantasalmella. Oskarin yksi tärkeimmistä tehtävistä on ympäristökasvatus. Vuonna 2004 Järviluonnonkeskukselle tulee ikää 10 vuotta. Keskus on Metsähallituksen, kuten on myös Savonlinnassa sijaitseva **Saimaan luontokeskus Nestori**. Oskarissa keskitytään Linnansaaren kansallispuistoon, kun taas Nestorissa esitellään Saimaata ja Savonlinnan seudun luontomatkakohteita. Biologi vastaa näyttelyn käsikirjoituksesta. Oskariin on tulossa paljon elävää kuvaa ja ääntä sekä kasveja, muttei eläimiä. Näyttelyissä otetaan huomioon ihmisen vaikutus luontoon ja perehdytään Saimaan saaristolaisten vanhaan elämään. Geologian tutkimuskeskus on myös mukana ja Oskarissa esitellään mm. Haukiveden ja Kolin välistä geologista leikkausta. Aikajana ulottuu 2,5 miljardin vuoden takaa tähän päivään asti.

Jo näidenkin perusteella aihepiiri on jo monen keskuksen hoidossa ihan lähiympäristössä ja erilaisia luontokeskuksia löytyy todella monelta paikkakunnalta Suomessa.

Kulttuuri

Suomen kansallismuseo esittelee suomalaisten vaiheita esihistoriasta nykyaikaan. Suomen esihistoria on maamme laajin arkeologinen perusnäyttely. Historiallinen näyttely ”Valtakunta” kertoo suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin kehityksestä. Museoviraston perustama **arkeologinen opastuskeskus Untamalassa**, joka avattiin kesäkuussa 2003, tarjoaa tietoa maamme arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ja kulttuurimaisemasta, tavoitteenaan edistää sen suojelua ja hoitoa.

Kulttuuria niin maantieteellisesti kuin historian eri vaiheita käsitellen, tarjotaan milloin laajemmin, milloin suppeammin, monella muullakin taholla maassamme. Kulttuuria kivikaudelta voi nähdä ja kokea mm. niin **Kierikkikeskuksessa** Yli-Iissä kuin **Saarijärvellä sijaitsevassa kivikauden kylässä**. Tällä aihealueella on siis monipuolisesti tarjontaa ja näin ollen kulttuurikin karsiutuu konseptista.

Taide

Taide on hyvin laaja käsite. Varsinkin eri materiaalien muotoilussa tuotteiksi on joskus vaikea ilmaista, onko tulos taideteos vai esine, tai ehkäpä sittenkin taide-esine.

Suomalainen muotoilu, ”Finnish Design”, on tunnettu ja tunnustettu monella sektorilla. Maineen myötä maamme eri taidemuotoja on arvostettu korkeasti jo pitkään nostamalla ne esille ja käsittelemällä niitä erittäin laajasti ja monipuolisesti lukemattomissa paikoissa niin Suomessa kuin ulkomailla. Lähialueilla on useita korkealaatuisia kohteita, jotka panostavat alueelle taide; **Taidekeskus Salmela Mäntyharjulla, Retretti Punkaharjulla, Savonlinnan Oopperajuhlat, Mikkelin Ballet**, vain joitain esimerkkejä mainitakseni.

Kalliotaidekeskuksen ytimen kuitenkin ollessa kalliomaalaukset, on perusteltua huomioida monen tutkijankin näkemys siitä, että **kalliomaalaukset eivät peruslähtökohdiltaan ole taidetta**. Kädentaitoa ne ovat.

Kädentaidot

Paitsi suomalainen muotoilu, maailmalla on myös tullut tunnetuksi moni suomalainen muotoilija. Muotoilijat ovat tietenkin myös kädentaitajia. Linjan veto taiteilijan ja kädentaitajan välillä on tietenkin hiukan hankala. Monta kertaa kysymys on enemmän siitä, minkä nimityksen henkilö itse itselleen ja kätensä aikaansaannoksille antaa. Usein työn tulos on sekä silmiä hivelevää että käytännössä toimivaa. Pääpainon ollessa arjessa tai juhlassa toimiva tuote, on tässä tapauksessa se, mitä tarkoitan kädentaidolla.

Ristiinassa on luontainen, perinteikäs rikkaus kädentaitojen alueilla. Näitä taitojaan aikoinaan hyödyntäneet ovat jättäneet korkean arvostuksen tekemälleen työlle sekä siirtäneet osaamistaan jälkipolville. Kunnassa on monen materiaalin työstäjiä; perinteiset kivi, puu, metalli, villa, nahka ja turkis muotoutuvat heidän käsissään mitä moninaisimmiksi tuotteiksi. Käsitöinä syntyvät neuleet, vaatteet, liinavaatteet, matot ja turkistuotteet.

Kädentaitajamme maalaavat keramiikkaa, puuta ja tekstiilejä. Käsityöryhtiemme töissä ovat kalliomaalaukset aiheina ja luovuuden lähteinä olleet jo pitkään käytössä.

Ihmiskunnan kehityksen mukanaan tuomat erilaiset koneet ja laitteet sekä yhä kehittyvä tietotekniikka ovat auttaneet ihmistä hänen tekemisissään, mutta ne eivät ole korvanneet ihmistä. Mitä enemmän maailma koneistuu ja automatisoituu, sitä suurempi tarve ihmisellä on käyttää käsiään. Ihmisten kiinnostus harrastuksiin, jotka mahdollistavat käsillä tekemistä, on lisääntynyt. Halutaan tehdä jotain, josta tulee näkyvää jälkeä, ja josta muotoutuu käsissä jotain konkreettista.

Koska Ristiinalla on vahva perinne kädentaidon osaamisalueilla ja lisäksi kädentaitoihin on lisääntyvä kiinnostus, on tämän aihealueen tiedon jakaminen ja esille tuominen luontainen valinta sisällyttää keskuksen toteutukseen.

Vaikka maailma on muuttunut kivikaudelta nykypäivään, yksi asia on varma; kädentaidot olivat kivikaudella elinehto yhteisölle, niin kuin ovat tänä päivänäkin. Kädentaidot ovat esillä monella tavalla useilla paikkakunnilla maassamme, mutta yleensä ne ovat erittäin paikallisia näytteitä kädentaidoista, kuten paikkakuntalaisten käsin tehtyjä matkamuistoja. Ne harvoin yhdistyvät taitojen historialliseen kehitykseen, joka tuo esille valmistusmenetelmien, työmenetelmien tai materiaalien kehityksen. Kalliotaidekeskuksessa tarkoitus onkin esitellä kädentaitoja laajasti ja yhdistää ne historian kehitykseen kivikaudelta nykypäivään niin Suomessa kuin maailmalla.

Viestintä

Matkamessuilla 2004 toteutetussa haastattelussa kysyttiin ” **minkä ajattelisitte aikoinaan olleen kalliomaalausten maalaamisen tarkoitus tai motiivi?**” Niin naisten kuin miesten vastauksista ilmeni, että ylivoimaisesti eniten maalausten motiivin ajateltiin liittyneen **viestintään**. Sana ”viestintä” mainittiin 41 kertaa, ”tiedon välittäminen ” 37 kertaa. Muita informaation kulkuun liittyviä vastauksia olivat mm. ”opettaminen”, ”reviirien merkitseminen”, ”tiedon tallentaminen”, ”elämäntavoista kertominen”, ”uutisten välitys”, ”historian kirjaaminen” ja ”urotekojen ja näiden tekijöiden kuvaus”. Paitsi, että viestintä on se, mitä ihmiset uskovat kivikauden esi-isiemme motiivina olleen maalauksille, vastauksista käy myös ilmi viestintään liittyvän sanaston laajuus.

Viestintä, oli se kuvailtua, kirjoitettua tai puhuttua, oli ihmisen kehityskaaren ensimmäinen askel eläinkunnasta erottautumisessa. Kun ihminen miljoonia vuosia sitten nousi kahdelle jalalle, kädet vapautuivat muuhun toimintaan kuin tukemaan liikkumista. Kehittyi yhteistyö käsien, aivojen ja silmien välillä. Kädet vapautuivat työkalujen käytön opettelemiseen, aluksi vain luonnosta löydettyihin apuvälineisiin ja myöhemmin apuvälineiden tekoon. Kädet vapautuivat myös viestintään, ensin vain käsin annetuin merkein, mutta myöhemmin käsin tehdyillä ilmaisuilla. Käsien vapauduttua myös suu vapautui. Suuta ei tarvinnut käyttää työkaluna, kun kädet olivat vapaina. Niinpä kehityksen edetessä yhteistyö aivojen, käsien ja silmien välillä harjaantui ja näin kehittyi puhetaito. Viestinnän kehitys oli alkanut.

Viestintä on laaja käsite, ja tänä päivänä viestinnän eri muodot ovat huomattavasti monipuolisemmat kuin kivikaudella. Niin haastattelun vastausten perusteella, kuin monien kalliomaalauksia tutkineiden mielipiteiden mukaan, vaikuttaisi ”**viestintä ” olevan voimakkaimmin esiintyvä aihe-alue liitettävissä nimenomaan kalliomaalauksiin**. Lisäksi viestintä on aihealueena monipuolinen ja laaja. **Viestinnän kehitys kivikaudelta tähän päivään antaa mielenkiintoisen, alati ajankohtaisen ja kehittyvän tietoa alueen kalliotaidekeskukselle jaettavaksi kalliomaalausperinnöstä.**

Kädentaidot ja viestintä liittyvät luontaisesti yhteen. Molempien kehitys alkoi samanaikaisesti ja näin ollen on luontevaa valita nämä kaksi aihealuetta kalliotaidekeskukseen esiteltäviksi kalliotaiteen rinnalla.

6. 6. 1 AVAINASEMASSA YRITTÄJÄT

Koska palveluja halutaan, tarvitaan myös palvelujen tarjoajia. Vastausten perusteella niitä tarvitaankin monipuolisesti; käsityön taitajia, jotka osaavat valmistaa korkealaatuisia niin lahja- kuin käyttötavaroita, mukavassa ympäristössä

nautittavaa, monipuolista ja mielikuvituksellista ruokailua, eritasoista ja -tyyppistä majoitusta sekä monimuotoisten ohjelmajärjestäjien palveluja. Ristiinasta löytyy sekä taitavia käsityö- kuin palveluyrittäjiäkin.

Jos omat voimavarat eivät aina riitä, voidaan yhteistyötä lähikuntien yrittäjien kanssa tehden kasvattaa tarjontaa kysynnän mukaiseksi. Näin saadaan kasvatettua toiminnasta saatavaa hyötyä.

Uusille yrittäjille tarjoutuu mahdollisuuksia osaamisalueilla, joilla ei vielä löydy alan yrittäjiä alueellamme tai lähialueilla.

Keskuksen toimintaan liittyvät oheispalvelut toteutetaan yhdistyksen jäsenenä olevien yrittäjien toimesta.

Keskuksen ydintoiminnot ovat keskuksen itsensä toteuttamia.

Jotta tämä kokonaisuus toimii laadukkaasti ja tehokkaasti, vaatii se saumatonta yhteistyötä, niin kokonaisuudessa toimivien yrittäjien kesken kuin yrittäjien ja keskuksen toimielinten kesken.

Kalliotaidekeskus rakennetaan kirkonkylälle. Näin hyödynnetään kylällä jo toimivia palveluja sekä olemassa olevia edustavia tiloja

Kalliotaidekeskus vilkastuttaa elinkeinoelämää ja mahdollistaa myös uusien yrittäjien saamisen ja uusien yritysten perustamisen kuntaan.

6. 6. 2 KESKUKSEN YHTEISTYÖTAHOT

Ydin yhteistyötahot ovat mm. :

- ❖ yrittäjät
- ❖ kunta
- ❖ lähikunnat
- ❖ kalliotaidekeskukset Pohjoismaissa ja maailmalla
- ❖ alan ja alaan liittyvät tutkijat ja tutkimuslaitokset Suomessa ja maailmalla
- ❖ Museovirasto ja museot Suomessa
- ❖ museot ja museovirastot ulkomailla
- ❖ alan ja alaan liittyvät harrasteliijaorganisaatiot
- ❖ alan opetuslaitokset Suomessa ja maailmalla
- ❖ maakunnalliset matkailukohteet
- ❖ valtakunnalliset, aiheeseen liittyvät matkailukohteet
- ❖ matkailun tutkijat ja tutkimuslaitokset
- ❖ alan yhdistykset ja seurat

6.7 KESKUKSEN TOIMINTAMUOTO

Kalliotaidekeskuksen hallinnon on oltava mahdollisimman kevyt ja joustava. Toiminnan painottuessa tutkimukseen, päätavoite ei ole mahdollisimman suuren voiton tekeminen. Siksi se on riippuvainen toiminnassaan julkisesta rahoituksesta ja näin ollen niin osakeyhtiö- kuin osuuskuntamuoto voidaan tästä syystä sulkea pois. Tiedettä ja kulttuuria edistävässä yleishyödyllisessä toiminnassa yleisin hallintomuoto on säätiö. Pienemmissä ja paikallisissa vastaavanlaisissa toiminnoissa käytetään useimmiten yhdistysmuotoa.

Säätiö

Säätiöitä perustetaan moniin eri tarkoituksiin, kuten tukemaan kulttuuria tai tiedettä taikka ylläpitämään museota tai oppilaitosta. Säätiö perustetaan joko säädekirjalla tai testamentilla. Perustamismääräyksissä ilmenee säätiön tarkoitus ja säätiölle perustettaessa tuleva omaisuus. (Patentti- ja rekisterihallitus)

Ajatuksena olisi siis perustaa säätiö tai löytää säätiö, jonka tarkoitukseen kalliotaidekeskuksen ylläpitäminen ja tukeminen sopii.

Säätiön alaisena olisi keskuksen tieteellispohjainen ydintoiminta.

- näyttelyt
- virtuaaliohjelmat
- seminaarit
- luennot
- kirjasto/arkisto
- yhteyksien rakentaminen ja niiden ylläpitäminen kotimaisiin ja ulkomaisiin tutkijoihin, oppilaitoksiin, alan keskuksiin, museoihin, yhdistyksiin ja muihin alan toimijoihin
- tieteellisen tason tiedottaminen ja PR-työ
- jne.

Yhdistys

Perustettaisiin yhdistys tukemaan kalliotaidekeskuksen toimintaa, ensisijaisesti rakentamalla laaja yrittäjäverkosto.

Yhdistys ja säätiö toimisivat tiiviissä yhteistyössä, noudattaen sovittuja laatuksiteerejä ja konsepteja. Tämän takia mm. jäsenyys yhdistyksessä olisi pakollinen keskuksen kanssa toimiville osapuolille.

Yhdistys pyrkisi kaikin tavoin omalta osaltaan edistämään kalliotaidekeskuksen toimintaa ja tiedottamaan tästä laajalle yleisölle. Yhdistyksen toimintaan kuuluisi myös yhteistyön rakentaminen ja ylläpitäminen vastaavanlaisten aihealueiden yhdistysten kanssa. Yhdistykseen pyrittäisiin saamaan myös kannattajajäseniä, niin yrityksiä kuin yksityisiäkin.

Yhdistyksen alaisena olisi lähinnä kalliotaidekeskukseen liittyvät oheistoiminnat.

- pienempimuotoisten tempausluontoisten näyttelyiden ja tapahtumien suunnittelu, organisointi ja toteutus
- myymälässä olevien tuotteiden ja tuotesarjojen suunnittelu ja hankinta

- myymälän toiminta
- opaspalvelujen organisointi
- keskuksen liittyvien ohjelmapalvelujen suunnittelu, organisointi ja toteutus
- nettisivuston rakentaminen ja ylläpito
- maallikkotason tiedottaminen ja PR – työ
- jne.

Tausta-ajatuksena tälle kahtiajaolle on tietyllä tavalla pitää erillään tiedepuoli ja matkailu/viihdepuoli, pitäen kuitenkin taustalla tiivistä yhteistyötä. Ulospäin suuntautuvassa toiminnassa tämä kuitenkin antaisi osapuolille mahdollisuuden, painottaa keskuksen kokonaisvaltaisessa toiminnassa eri arvoja, ilman että kokonaisuus tai jommankumman osapuolen arvot siitä kärsivät. Tämä olisi yksi muoto löytää ”kultainen keskitie” pyrkimyksessä yhdistää tutkimus / tiede tämän päivän yleisön vapaa-ajan kulutustuotteeksi.

Toteutuksessa huomioidaan myös kestävän kehityksen toimintaperiaatteet kaikessa toiminnassa ja keskuksen liittyvissä oheistoiminnoissa.

6. 8 KESKUKSEN SIJAINTI

Keskuksen sijainniksi on valittava edustava ja helposti saavutettava paikka. Sen on sijaittava lähellä palveluja, sisältäen majoituspalvelut. Sijainnin suhteen on huomioitava, että käytettävissä on tarpeeksi iso alue, niin paikoituksen kuin ”hengittävyuden” sekä tulevaisuudessa mahdollisesti ilmenevän laajennustarpeen takia.

Valtakunnallinen kalliotaidekeskus niin kuin kalliotaidetutkimuskin ansaitsee arvoaan vastaavan paikan ja mittakaavan. Näin ollen voin todeta, että Ristiinasta ei löydy valmiita rakennusta, joka vastaisi vaatimuksia. On rakennettava uusi rakennus, joka nimenomaan vastaa kalliotaidekeskuksen tarpeita.

Kunnan omistama liike/asuinrakennustontti Rantatorin luona on edustava paikka, edellyttäen että tontti on tarpeeksi suuri, huomioiden pysäköintitilavaatimukset ja mahdollisesti tulevaisuudessa eteen tulevat laajennustarpeet. Sijoitettuna tälle tontille tulee myös eteen rakennukseen liittyviä tilavaatimuksia, joista jäljempänä.

Toinen ehdotus, joka vaatii kaavamuutoksen, on että rakennus sijoitetaan vanhan emäntäkoulun viereen. Myös tämä alue on kunnan omistuksessa (kuten emäntäkoulukin), mutta kaavoitettu viheralueeksi. Lähellä on myös kunnan omistuksessa oleva vanha navettarakennus. Rakennuksen tilat on vuokrattu eri yrittäjille. Tämä aluekokonaisuus on tarpeeksi iso ja erittäin hyvällä paikalla rinteessä, josta avautuu kauneinta näköalaa Saimaalle mitä kuvitella saattaa. Saimaan puoleinen rantarinne on myös kaavoitettu viheralueeksi ja lisäksi maisemointialueeksi.

Lähellä on lisäksi Ristiinan venesatama ja matkailuneuvonta sekä uusi kävelytie, joka vie niin venesatamalle kuin vasta uudistetulle Rantatorille. Tämän lisäksi matkailullisesti kiinnostava historiallinen alue Brahelinnoineen sekä kunnantalot

ovat kävelymatkan päässä alueesta. Myös Kansalaisopiston tilat ovat aivan lähetyillä sotahistoriallisesti merkittävässä rakennuksessa. Ongelmana tässä ei ole kuin kaava. Suurin hyöty olisi rakennukseen tarvittavien tilojen suhteen, josta lisää jäljempänä.

6.9 RAKENNUS JA TILATARPEET

Rakennuksen on oltava itsessään mieleenpainuva ja vaikuttava.

Tämä ei tarkoita, että sen on oltava valtava tai erikoisen korkea tai että haettaisiin mitään muutakaan äärimmäisyyttä, vaan että sen suunnitteluun paneudutaan ja tietoisesti haetaan omaleimasuutta, erottaudutaan rakennuksella samoin kuin keskuksen konseptilla. Rakennuksen on yhdistyttävä jollain tavalla aiheeseen eli kalliotaitteeseen tai menneisyyteen, joka aihealueeseen luontevasti liittyy. Maamme on tunnettu erinomaisista arkkitehteistä, joten mainitun toteuttaminen tuskin tuottaa ongelmia. Arkkitehti-kilpailu onkin yksi ensimmäisiä tehtäviä toteuttaa sen jälkeen, kun kalliotaidekeskuksen perustamisesta Ristiinaan on päätetty. On turha pohtia valittavaa rakennusmateriaalia, tilaratkaisuja tai rakennukseen liittyviä kustannuksia ennen kuin on päätetty arkkitehtien esitysten pohjalta mitä toteutetaan.

Esiselvityksen aikana, yhdessä ohjausryhmän jäsenten kanssa, tutustuimme Yli-Iissä sijaitsevaan Kierikkikeskukseen, Oulun Tietomaahan sekä Jyväskylässä, Kuokkalan kartanon tiloissa olevaan, Pekka Kivikkään kalliotaidenäyttelyyn. Näyttelypinta-alat vaihtelivat vajaan 100m²:n ja 2000m²:n välillä. Koska näyttely-/toiminta-ala on se, missä tapahtuu ja minne maksavaa yleisöä halutaan, on se mitoitettava tarpeeksi suureksi. Samalla on pidettävä mielessä, että näyttelyiden rakentaminen maksaa, olivatpa ne missä muodossa tahansa, joten tiloja ei ole myöskään syytä rakentaa liian suuriksi. Ensiarvoisen tärkeää on tilojen yhtenäisyys sekä muuntamismahdollisuus. Eri näyttelyt vaativat eri tilakoon, jotta pääsevät oikeuksiinsa. Näyttelytilojen ollessa kovin kapeita ja rikkonaisia on erittäin vaikeaa muuttaa niitä kunkin näyttelyn tarpeita vastaaviksi.

Tiloja hahmotellessa on kalliotaidekeskuksen perustarpeeksi muodostunut seuraavanlaiset tilakoot: (käytössä oleva lattiapinta-ala)

Näyttelytilat:

Päänäyttely 250 m²

Virtuaalikeskus 50m²

Vaihtuvanäyttely 1: Viestintä 100m², muunneltavissa useaan kokoon kevyillä väliseinäratkaisuilla

Vaihtuva näyttely 2: Kädentaidot 100m² -----”-----

Näyttely/ tapahtumatilat yhteensä 500m²

Huomioitavaa suunnittelussa: Jokaiseen näyttelyyn on oltava erillinen sisäänkäsy.

Yleisötilat:

Kokoontumis-/esittelytila / oleskelutila 70m²

Neuvontapiste jonka yhteydessä työhuone 30m²
 Myymälä 30m²
 Ravintola 250m²
 Keittiö tarvittavine kylmä-, viileä- ja kuiva- sekä tarvikevarastoineen 100m²
 Kirjasto, erillissopukoineen 60m²
 Vaate-/laukkusäilytys 30m²
 Saniteettitilat 30m²

Yleisötilat yhteensä 600m²

Seminaari ja luentotiloja ei ole ajateltu sisältyvän rakennukseen, koska Ristiinan koulukeskuksella on aivan uusi, erittäin edustava ja toimiva auditorio, Setälä-sali, jonne mahtuu 200 kuulijaa. Suuremman yleisötilaisuuden järjestämisen tullessa kysymykseen hyödynnetään Mikkelin kaupungissa olevia tiloja.

Tutkijat-/Opiskelijat

Rauhalliset työhuoneet $4 \times 12\text{m}^2 = 44\text{m}^2$

Arkistotilat: 50m²

Henkilökunta:

Työhuoneet $2 \times 20\text{m}^2 + 2 \times 15 \text{m}^2 = 70\text{m}^2$

Kokoushuone 30m²

Sosiaalitilat (sisältäen WC ja taukotilat) $1 \times 10\text{m}^2$ (naiset) + $1 \times 10\text{m}^2$ (miehet) + yhteinen taukotila 15m². Yhteensä 35m²

Varasto ja tekniset tilat:

Tarvikevarastot (hyllytavara) lämmintila 20m²

Tarvikevarasto (suurtavara) lämmintila 40m²

Näyttelyrakennustilat, (lämmin) 60m²

Tarvikevarasto, (kylmä) 60m²

Tekniset tilat (sähkö, lämmitys, jne.) 60m²

Tutkija/opiskelija, arkisto, henkilökunta ja varasto- sekä tekniset tilat yhteensä 469m²

Yllä mainitut ovat siis tarvittavia tiloja. Riippuen siitä mihin rakennus sijoittuu, on tutkittava mahdollisuutta sijoittaa tietyt toiminnot lähellä sijaitseviin erillistiloihin.

Sijoitettuna Rantatorin viereen on hyvin vähän mahdollisuuksia muiden tilojen hyödyntämiseen, koska niitä ei tarpeeksi lähellä ole.

Sijoitettuna ”emäntäkoulun” viereen on mahdollista, että voidaan käyttää vanhaa navettaa varasto- ja rakennustiloina, ja hyödyntää jo toiminnassa olevaa ravintolaa sen sijaan, että rakennetaan keskuksen oma ravintola keittiöineen ja varastotiloineen.

Gasthaus Brahesta voitaisiin osoittaa tutkijoille ja opiskelijoille työhuoneita sekä lyhyempiaikaisten vierailujen asuintiloja ja Kansalaisopistonkin tiloja voitaisiin hyödyntää keskuksen käyttöön. Kunnantalossa olevat kokoustilat olisivat myös lähietäisyydellä.

Tähän paikkaan sijoitettuna, ainoa tila joka olisi hivenen kauempana, on koulukeskuksella sijaitseva Setälä-sali.

Paitsi, että lisäneliöt maksavat, maksaa varsinkin keittiö ja keittiön käytössä olevat hygienia- ja elintarvikelainsäädännön mukaiset tilat suhteettoman paljon.

Koko rakennuksen lattiapinta-alan tarve on yllämainitusta johtuen laaja haarukka n. 1000m² – n. 1600m².

Lisäksi suunniteltavan rakennuksen tilaratkaisut vaikuttavat huomattavasti rakennuksen kokonaispinta-alaan. Mitä rikkonaisempi, sokkeloisempi ja monimutkaisempi pohjaratkaisu, sitä enemmän jokaisen tilan toteutus vaatii paneutumista tilan toimivuuteen ja käytettävissä olevien neliömetrien suhteuttamiseen käyttöönsä vastaavaksi. Toisaalta, hyvillä pohja- ja rakenteellisilla ratkaisuilla samoin kuin taidokkaasti tehdyllä sisustussuunnitelmalla ja toteutuksella, voidaan päästä mainittujen neliömetrien allekin, tilojen toimivuuden siitä kuitenkaan kärsimättä.

Oletuksena on, että rakennus on yksikerroksinen. Ainoat tilat, jotka voitaisiin sijoittaa toiseen kerrokseen, ovat henkilökunnan sekä tutkijoiden/opiskelijoiden tilat. Näyttely- ja yleisötilojen on liikuntarajoitteisten takia ja hisseiltä välttyen oltava ensimmäisessä kerroksessa samoin kuin arkisto-, varasto- ja näyttelyrakennustilojen.

Huomioitavia seikkoja ovat tilojen korkeus, ovien korkeus ja leveydet, varsinkin ne, joista näyttelyihin tarvittavat rakennelmat kuljetetaan, käytäväleveydet samoista syistä. Myös liikuntarajoitteiset sekä vauvat/pienet lapset ja heidän erikoistarpeensa on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa.

Koska on tarkoitus hyödyntää nykyaikaista tekniikkaa keskuksen toiminnoissa, on tähän liittyen huomioitava tietotekniset erikoistarpeet ja vaatimukset jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa.

Samoin on jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa huomioitava rakennuksen ylläpitokustannukset ja tässäkin asiassa pyrittävä ympäristöystävällisiin ja kustannuksia säästäviin ratkaisuihin, kuitenkin niin, että rakennuksen arvokkuus ja ainutlaatuisuus ei vaarannu.

Esimerkiksi keskuksen lämmitysjärjestelmän suhteen on tutkittava kokonaisvaltaisesti toimivimmat ja ympäristöystävällisimmät mahdollisuudet sekä mahdollinen lämmön talteenotto ja tämän hyödyntäminen. On myös muistettava, että keskuksen on oltava mukavan lämmin talvella ja mukavan viileä kesällä ja ilmanvaihdon on toimittava säästä ja yleisömääristä huolimatta.

Yhtä lailla, kun itse keskuksen toiminnassa on tarkoitus hyödyntää nykyaikaisin tekniikka, on myös rakennusteknisissä, sisutusteknisissä ja ympäristöteknisissä ratkaisuissa pyrittävä samaan. Näiltä kaikilta alueilta maastamme löytyy niin tutkimusta kuin tietoa ja taitoa omaavia tahoja jotka, tiivistä yhteistyötä keskenään ja keskusta toteuttavan arkkitehdin kanssa pitäen, pystyvät suunnittelemaan toimivan, korkeatasoisen ja esimerkillisen kokonaisuuden.

6. 10 KESKUKSEN TOIMINNOT

- Neuvonta ja vastaanotto-/opastuspiste.
- Virtuaalikeskus, jossa olisi vaihtuvia virtuaalitekniikalla toteutettuja ohjelmia menneisyydestä sekä pysyvänä osana ohjelmistoa virtuaalimatkoja eri kalliomaalauskohteisiin.
- Päänäyttely, kalliotaide Suomessa ja maailmalla sekä tähän kiinteästi liittyvät asiat, on pysyvä näyttely, jossa vain osa vaihtelee kerran vuodessa.
- Viestintä- näyttely, vaihtuva näyttely, jossa käsitellään viestinnän eri muotoja ja kehitystä menneisyydestä tulevaisuuteen niin Suomessa kuin maailmalla. Viestintä käsitellään laajana käsitteenä niin kuin esiselvityksessä edellä esitetty.
- Kädentaidot- näyttely on myös vaihtuva. Tässä näyttelyssä esitellään laajasti kädentaitoja menneisyydestä nykyaikaan tässä esiselvityksessä edellä olleen mukaisesti, niin liittyen Suomeen kuin muualla maailmalla esiintyneisiin ja esiintyviin kädentaitoihin.

Vaihtuvanäyttelyt vuorottelevat uusiutumisen 3-4 kk:n välein, näin ollen on 6 – 8 kk aikaa rakentaa kutakin. Uutta koettavaa on näin vuorotellen tiheämmin tarjolla.

Aiheiden luonto, kulttuuri ja taide ympärille tehdään tempausluontoisia, pienimuotoisia ja lyhytaikaisia näyttelyitä ja tapahtumia. Nämä olisivat pääasiassa yhdistyksen toimintaan kuuluvia.

- Korkeatasoinen myymälä, jossa myös laajasti kirjallisuutta ja audiovisuaalisia tuotteita myynnissä sekä myös normaalit matkamuistot liittyen aiheeseen, jotka mieluiten kalliotaidekeskukselle olisivat yksinmyyntioikeudella valmistettuja.
- Ravintola vaadittavine keittiöineen, jollei rakennuksen läheisyydessä laadukasta, toimivaa ravintolaa.
- Kirjasto kirjallisine tarjontoineen ja tietokoneineen sekä luku-/nettisopukoineen.
- Huoneita tutkijoille/opiskelijoille.

- Henkilökunnan konttori- ja sosiaalitilat.
- Tasokkaat ja suuret saniteettitilat sekä vaate-/ laukkusäilytys.
- Tarvittavat varasto- ja huoltotilat, jotka jo aikaisemmin lueteltu.

Keskuksen järjestämät ohjelmat kuten seminaarit, luennot, teema-illat tai vastaavat järjestettäisiin tarpeiden mukaan joko keskuksessa tai kylällä olevissa tiloissa. Suuremmat tilaisuudet järjestettäisiin koulukeskuksessa sijaitsevassa Setälä-salissa, pienemmät tapahtumat olisivat kunnantalolla, kansalaisopistolla tai itse keskuksessa.

Työpajat, teemaretket ja leirikoulut järjestettäisiin kulloinkin kyseessä olevan toiminnan vaatimaan tilaan, joko kunnan omistamaan tai yrittäjien hallinnassa oleviin. (Kansalaisopisto, koulukeskus, Kallioniemi, Toijolankoulu, Ristelä, Majatalo Ristina, jne.)

Keskuksen oheistoiminnot ja – palvelut olisivat yrittäjävetoisia. Nämä käsittävät kaikki palvelut, jotka liittyvät matkailijan tarpeisiin. Näin ollen ne olisivat monipuolisia eivätkä rajoittuisi seuraamaan keskuksen konseptia. Laatuvaatimukset liittyen oheistoimintoihin olisivat samat kuin keskuksen toiminnassakin.

6. 11 KESKUS TUOTTEENA

- **laatutaso:** TASOKAS JA AMMATTIMAINEN. Korkea osaamistaso ja innostunutta, kehittyvää toimintaa konseptin mukaisilla osa-alueilla.
- **sisällön luonne:** elävä, helposti lähestyttävä, tietopohjainen, ajatuksia herättävä, jännittävä, tarunhohtoinen, mystinen, pysäyttävä ja luokseen uudestaan kutsuva.
- **viestityksen tyyli:** hillityn trendikäs, avoin, muuntuva, kiehtova, kutsuu käymään yhä uudelleen, mystinen, ainutlaatuinen.

6. 12 KESKUKSEN HENKILÖKUNTA

- toiminnanjohtaja, arkeologian ammattilainen
- markkinointi vastaava, markkinoinnin ammattilainen
- 2 assistenttia, monipuoliseen työhön kykeneviä
- kausityöntekijät 4kk (6 kpl), arkeologian ja matkailun opiskelijoita

Mainittu kausiyöntekijämäärä on vähimmäismäärä, mitä tarvitaan johtuen pidemmistä aukioloajoista sekä lisääntyvistä asiakasmääristä johtuvaan avustamiseen ja opastukseen. Oletuksena on, että ruuhka-aikoina koko vakituinen henkilökunta tekee työtä yleisöpalveluksessa.

7. KUSTANNUSARVIO

7.1 KESKUKSEN TOIMINTAKUSTANNUKSET (Liite 6)

Suurin osa toimintakustannuksista muodostuu palkoista ja niihin liittyvistä henkilösivukuluista, arvio n. 260 000 €/vuosi. Koska keskukseseen on ajateltu korkea nykyaikainen tekninen taso, ja koska monien palveluiden hoitaminen on ajateltu hoidettavan yhdistyksen ja sen yrittäjäjäsenten toimesta, on keskuksella sen kokoon nähden kuitenkin pienempi henkilökuntatarve kuin se muuten vaatisi. Vaikka tekniikan perustamiskustannukset ovatkin raskaat, maksaa se itsensä takaisin pienempien vuosikustannusten myötä.

Muiden toimintakulujen, sisältäen ylläpitokulut, arvio 100 000 €/vuosi. Ylläpitokustannuksiin vaikuttaa paljon rakennuksen tilaratkaisut, lämmitysmuoto jne.

Markkinointikulujen arvio vuodet 1 ja 2, 150 000 €/vuosi ja tästä eteenpäin n. 80 000 €/vuosi, kunnes jälleen joudutaan uusimaan perusmateriaalit.

Yhteensä 510 000 € vuosi

Tähän lukuun eivät sisälly vuosittaiset vaihtuvien näyttelyiden kustannukset, jotka on budjetoitava erikseen, ja joihin on jokaiseen haettava erikseen rahoitusmuodot ja – tahot.

Vertailun vuoksi:

Yli-Iissä sijaitsevan Kierikkikeskuksen toimintakustannukset olivat v. 2003 n. 290 000 € sen toimintamenoarvion oltua n. 500 000 € Sen toimintatuloarvio oli n.410 000 €ja toteutuma 196 000 €

7.2 KESKUKSEN TOIMINNAN TULOLÄHTEET

- ❖ näyttelyt
- ❖ virtuaalikeskus
- ❖ opastus
- ❖ tilavuokrat (virtuaalikeskus, kokoushuone)
- ❖ seminaarit
- ❖ luennot/ luentosarjat
- ❖ leirikoulut

- ❖ työpajat
- ❖ materiaalivuokrat (tuotettu näyttely tai Multimediaohjelma)
- ❖ myyntitulo: keskuksen tuottaman materiaalin (multimedia, kirjat, muu tutkimus-/tiedeaineisto)

Pääasiallisin tulolähde muodostuu näyttelyiden sisäänpääsymaksuista ja opastuksesta. Liitteenä nro. 6, taulukko tulojen muodostumisesta eri sisäänpääsymaksujen ja vuosittaisten kävijämäärien mukaan. Opastustuloja ei ole laskettu erikseen, vaan ne voidaan katsoa liittyvän osana keskimääräistä veloittettavaa sisäänpääsymaksua.

Muut luetellut tulot ovat suhteessa pieniä näihin verrattuna. Yleensä niin tulot seminaareista kuin varsinkin luennoista ovat hyvin pieniä, näiden osallistumismaksut kattavat juuri ja juuri kustannukset. Näiden järjestämisellä on kuitenkin suuri PR-arvo ja ne ovat paikallisille palveluyrittäjille tuottoisia. Sama koskee leirikouluja ja työpajoja. Lisäksi työpajat järjestetään pääasiallisesti yhdistyksen yrittäjien toimesta. Vain enemmän tiedepohjaiset työpajat/teemakurssit, jotka vaativat keskuksen toimintaan liittyvää erikoisosaamista, olisivat keskuksen itsensä järjestämiä.

Materiaalivuokrat ja myyntitulot keskuksen omatuotannosta tulevat vasta myöhemmin, keskuksen jo olleen toiminnassa useita vuosia.

Alla kalliotaidekeskuksen potentiaalisen yleisömäärän arvioimisavuksi esimerkkejä joidenkin kohteiden vuosittaisista kävijämääristä:

Etelä-Savo / Mikkelin Seutu 2003

Visulahti (Mikkeli) 187 509
 Kenkävero (Mikkeli) 122 474
 Konserttitalo Mikaeli (Mikkeli) 96 704
 Metsäkeskus Lusto (Punkaharju) 40 000
 Puutaidenäyttely (Juva) 40 000
 Ollinmäen Viinitila (Anttola) 47 433
 Taidekeskus Salmela (Mäntyharju) 23 500
 Kulttuurikeskus Poleeni (Pieksämäki) 35 002
 Päämajamuseo (Mikkeli) 13 181

Muita kohteita 2003

Tietomaa (Oulu) 65 000
 Kierikkikeskus (Yli-Ii) 20 000
 Heureka (Helsinki) 246 723

7.3 KESKUKSEN RAKENTAMISKUSTANNUKSET

Paitsi itse rakennuskustannukset, ja niihin liittyvät LVI-, sähkö- ym. tekniset kustannukset on tietenkin myös huomioitava perustuskustannukset, jotka vaihtelevat suuresti riippuen valitusta rakennuspaikasta. Näiden kustannuksia on mahdotonta arvioida ennen kuin valittu rakennuspaikka on tutkitutettu asiantuntijoilla.

On myös huomioitava rakennuksen ympäristön, niin paikoitusalueen kuin maisemoinninkin, kustannukset. Mitä luonnonkauniimmalle alueelle rakennus tehdään, sitä vähemmän kustannuksia muodostuu ympäröivän luonnon saattamisesta vierailijoiden silmiä hivelevään tilaan. Mutta rakennustyömaan jälkien korjaamiseen on kuitenkin varattava rahaa. Rakennuksen koon ollessa suurempi kuin 600m², on rakennukseen myös sisällytettävä väestönsuoja, joka on 2 % rakennuksen lopullisesta pinta-alasta.

Tässä kallioitaidekeskuksen esiselvittelyvaiheessa on siis täysin mahdoton antaa järkevälle pohjalle rakennettua kustannusarviota.

Osviittana, jotta tiedetään vähän millä tasolla liikutaan, voidaan pitää Kierikkikeskuksen päärakennuksen toteutumaa, joka oli vuonna 2001 n. 2,2 milj. € Kierikkikeskuksen lattiapinta-ala on 1 040m², mutta rakennuksen erikoisesta toteutusratkaisusta johtuen kuutiometrejä on noin 6 450. (Myös Ruotsin Tanumissa sijaitsevan Vitlycken kallioitaidekeskuksen perustamiskustannukset vuonna 1998 olivat 2,2 milj. €)

Rakennuskustannuksen minimitason voidaan olettaa olevan lähempänä 3 milj. €ottaen huomioon, että tänä päivänä kustannustaso on hieman noussut ja Ristiina sijaitsee hiukan kalliimmalla alueella. Tähän vaikuttaa myös se että pinta-ala vaatimus on hieman suurempi ja tietotekninen toteutustaso on korkea. Maksimiin ei tietenkään koskaan ole kattoa, mutta realistisella tasolla pysyen se voisi olla 4 milj. €kohdalla. Näihin summiin ei sisälly itse näyttelyiden sisältö ja rakentamiskustannukset eivätkä virtuaalikeskuksen laitteistot.

Liitteessä numero 5 on esitetty eri pinta-ala vaihtoehtojen mukaan arvioita perustamiskustannuksista. Liitteessä on myös arvioitu perustamiskustannusten jako julkisen ja yksityisen rahoituksen kesken.

8. KESKUKSEN RAHOITUSMAHDOLLISUUDET

Keskuksen toiminnan rahoitus tulee olemaan jatkuva prosessi. Tämän tapaiset keskuksat, museot tai muut vastaavanlaiset, joissa tutkimus ja tiede ovat pohjana ja yleisölle suunnatut toimet ovat osa tämän toiminnan rahoitusta, ovat harvoin itsensä kantavia. Osa kustannuksista joudutaan väistämättä kattamaan avustuksilla ja sponsoroinneilla. Vaihtuvien näyttelyiden kohdalla olisi pyrittävä siihen, että niiden kustannukset suurimmalta osin katettaisiin sponsoroinnin ja kuhunkin näyttelyyn sopivan erikoisavustusten kautta, esimerkiksi opetuslaitosten oppilasnäytteinä, kuitenkin niin, että näyttelyiden laatutaso ei kärsi!

Päänäyttelyn sisällön vaihtuvuuden, materiaalihankintojen ja uudistuskustannusten suhteen on ehdottomasti tukeuduttava arkeologian ammattilaisiin. Toteutuksen onnistuminen on täysin riippuvainen vaativasta erikoisammatti-osaamisesta

Sponsorointirahaa on tähänkin haettava aktiivisesti, mutta pääasiallisesti voidaan sanoa, että avustusrahoitus tähän osaan on haettava alla olevilta tahoilta. Omarahoitusosuuteen, suuruus riippuen saadusta sponsorituesta, on kuitenkin aina varauduttava.

Rahoitus tahoja:

- **EU**
  - EAKR
  - ESR
  - EMOTR
  - EU:n suorat tuet 3-5 maan yhteisprojekteina

- **Valtio**
  - opetusministeriö
  - ympäristöministeriö
  - työministeriö
  - kauppaja- ja teollisuusministeriö
  - liikenne- ja viestintäministeriö

- **Maakuntaliitto**

- **TE-keskus**

- **Lääninhallitus**

- **Rahastot ja Säätiöt**
  - kulttuuri
  - opetus
  - tiede- ja tutkimus

- **Muut tahot**
  - TEKES
  - Museovirasto
  - Ympäristökeskus

➤ Yrityssponsorointi

▪ toiminnan konseptin mukaisten alojen yrityksiä (viestintä, kädentaidot)

Edellä selvityksessä on käsitelty, mitä sisältyy viestintään ja kädentaitoihin, joten ne antavat selkeän kuvan siitä, minkä alan yrityksiä ja aloihin tiiviisti liittyviä yrityksiä voidaan katsoa kuuluvan sponsori-potentiaaliin. Näillä aloilla toimivia yrityksiä on paljon.

▪ kuhunkin näyttelyn teemaan liittyviä yrityksiä

Esimerkiksi ”Kulku- ja kuljetusvälineet ja niiden kehitys” teemaan sopisi seuraavan alan yrityksiä; autoliikkeet, rengasvalmistajat, metalliteollisuus, metsäkoneteollisuus, traktoriteollisuus, näiden edustus/myyntiliikkeet, liikennevakuutusyhtiöt, kuljetusliikkeet, venevalmistajat, pyörävalmistajat, peräkärryvalmistajat, suksivalmistajat, sauvavalmistajat, lentoyhtiöt, VR, laivayhtiöt jne.

Tavoite on 3 pääsponsoria; 1 Viestintään, 1 Kädentaitoihin ja 1 Päänäyttelyyn. Nämä pääsponsorit olisivat vuosittaisella, etukäteen sovittavalla summalla mukana toiminnassa, ja heidän vastineensa sponsoroinnille voitaisiin silloin sisällyttää vuosittaisiin markkinointi- ja PR- toimenpiteisiin. Näiden lisäksi haettaisiin kutakin erillistoimenpidettä varten pääsponsoreiden hyväksynnän kautta oheissponsorit.

9. JATKOTOIMENPITEITÄ

Ristiinan valtakunnallisen kalliotaidekeskuksen esiselvityksen pohjalta on välittömästi syksyn 2004 aikana syytä selostaa esiselvityksessä esille tulleet ydinkohdat ja kalliotaidekeskuksen perustamisen edellytykset niin ristiinalaisille kuin maakunnan suurelle yleisölle, julkiselle sekä yksityiselle sektorille. Tämän keskustelun pohjalta on pyrittävä saamaan aikaan päätös esiselvityksen esille tuomista konkreettisista toimenpiteistä vastuutahoineen ja aikatauluineen.

Laajapohjaisen valtakunnallisen Ristiinan kalliotaidekeskuksen aikaansaamiseksi pitää välittömästi infokierroksen ja julkisten peruspäätösten myötä 2004 käynnistää kalliotaidekeskuksen perustamishanke, joka sisältää selkeän vastuunjaon eri osa-alueiden hoitamisessa.

Tämän hankkeen puitteissa

- laaditaan kalliotaidekeskuksen selkeä liiketoimintasuunnitelma
- tehdään päätökset rakennuspaikasta, rakennussuunnitelmat ja suunnitelmien vaiheistusaikataulu
- tehdään sopimukset potentiaalisten yhteistyötahojen, esim. TEKES ja Ympäristökeskus, kanssa osallisuudesta kalliotaidekeskuksen toteuttamiseen
- julkistetaan kalliotaidekeskuksen arkkitehtikilpailu tiiviissä yhteistyössä partnereiden kanssa

Rinnan kalliotaidekeskuksen perustamishankkeen kanssa perustetaan Kalliotaideyhdistys, jonka tehtävänä on oman hankkeen myötä

- yksityisen sektorin yhteistyön rakentaminen
- kalliotaidekeskuksen ohjelmien suunnittelu ja toteutusmahdollisuuksien kartoitus ja sisältötuotanto

- perustamisvaiheessa ja sen jälkeen tehokas kalliotaidekeskuksen tulevan henkilökunnan ja ydinsidosryhmien tarvepohjainen koulutus >asiakas, markkinointi, tuotteistus jne.
- kalliotaidepohjaisten kuluttajatuotteiden suunnittelu mm. kalliotaidekeskuksen myymälää varten

Niin perustamishanke kuin yksityisen sektorin yhteistyöhanke pyritään saamaan julkisrahoittajien käsittelyyn jo alkutalvesta 2005. Aktiivitoimija kummankin hankkeen käynnistämiseksi on Ristiinan kunta yhteistyössä yksityissektorin kanssa.

Etelä-Savon maakunnan ja kuntien, kuten Ristiinan on strategioissa tärkeää tuoda esille kulttuurin ja matkailun luontaiset mahdollisuudet ja kehittämisen tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit. Samassa yhteydessä on hyvä samalla päättää työnjaosta ja vastuista. Kehittämishankkeissa yleensä on kysymys yritysten ja yritystoiminnan lisäksi myös yritysten keskinäisen yhteistyön kehittämisestä. Tutkitusti hankkeiden kautta syntyvissä verkoissa asenteellinen sitoutuminen yhteistyöhön on sidoksissa erilaisiin taloudellisiin hyötyihin. Mahdollisuus vaikuttaa toimintojen suunnitteluun ja tietoisuus niiden jatkuvuudesta osaltaan lisää sitoutumisen astetta. Tutkimus sanoo samaa selkeästi hallinto- ja rahoitusrakenteesta. Vankkaan tutkimukseen perustuva ja valtakunnallinen Ristiinan kalliotaidekeskus tulee olemaan niin uusia työllistymismahdollisuuksia luova kuin matkailutuloa myönteisesti kasvattava esimerkki kulttuurin ja matkailun yhteistyöstä.

Ristiinassa 16.8.2004

Janice Franck
Projektivastaava